

Nr 129.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 112 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 9 mars 1951, föreslagit riksdagen att

dels godkänna de av departementschefen förordade förslagen till

1) omreglering av anställnings- och löneförhållandena för rektorerna vid de högre kommunala skolorna m. m.,

2) löne- och pensionsreglering för rektorer och lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter,

3) löneförbättring för lärarpersonalen vid vissa statsunderstödda privata handarbets- och skolköksseminarier;

dels i anslutning härtill bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet anförts utfärda bestämmelser om ändring i avlöningsreglementet för övningslärare och reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna visa sig erforderliga för genomförandet av nämnda förslag.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Franzon* och *Herlitz* (I: 386) och den andra inom andra kammaren av herr *Mosesson* (II: 505), i vilka hemställts, att riksdagen i anledning av propositionen nr 112 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att vid utformningen av avlöningsbestämmelserna i motionen anförda synpunkter måtte beaktas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén m. fl.* (I: 435) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilson* i Spånstad *m. fl.* (II: 537), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att full likställdhet mellan de statliga och de kommunala skolorna i fråga om lönegradsplacering och poängberäkning av rektorstjänster skall

genomföras, därvid det för realskolorna gällande systemet bör konsekvent tillämpas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne m. fl.* (I: 436) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjöstrand m. fl.* (II: 535), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att fast anställda lärare vid i proposition nr 112 angivna enskilda handarbets- och skolköksseminarier placeras i lägst lönegrad Ca 23 (minimiavlöning) samt att undervisningsskyldigheten för lärarpersonalen i intet fall sättes högre än 27 veckotimmar;

deis två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson m. fl.* (I: 437) och den andra inom andra kammaren av fru *Ewerlöf m. fl.* (II: 536), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta om lönereglering för lärarpersonalen vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa att träda i kraft från och med den 1 juli 1951 och att därvid inplacering i lönegrader måtte ske i enlighet med lantbruksstyrelsens i proposition nr 112 redovisade förslag;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén m. fl.* (I: 438) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilson* i Spånstad *m. fl.* (II: 538), i vilka hemställts, att de högre folkskolornas rektorer skola placeras efter ett system, som överensstämmer med de principer, som tillämpas för övriga rektorer inom det högre skolväsendet, vilket syntes böra innebära, att rektorer vid högre folkskolor i nuvarande grupperna II—III placeras i lönegrad Cb 7 och rektor vid skola, tillhörande grupp I, i lönegrad Cb 6;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Osvald m. fl.* (I: 442) och den andra inom andra kammaren av herr *Mosesson m. fl.* (II: 534), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställts, att vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala dels 10 ordinarie tjänster i Ca 25 inrättas, dels undervisningsskyldigheten för lärarpersonalen i intet fall sättes högre än 27 veckotimmar.

Beträffande motiveringen för ovannämnda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna I: 386, I: 435, II: 534—536 samt II: 538.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 232 fattade 1950 års riksdag beslut om principerna för genomförande av en lönereglering för lärarpersonalen vid statsunderstödda privatläroverk. I förevarande proposition framläggas de detaljförslag, som erfordras för beslutets genomförande.

Principbeslutet omfattade icke rektorerna vid de av beslutet berörda läroanstalterna, enär frågan om anställnings- och avlöningsförhållandena för dessa befattningshavare då var föremål för utredning. Även detta spörsmål upptages i förevarande proposition och i anslutning därtill frågan om anställnings- och avlöningsförhållandena för rektorerna vid de högre kommunala skolorna.

I propositionen föreslås vidare löne reglering för rektor och lärarpersonal vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och lanthushållningsseminariet å Rimforsa. För lärare vid vissa enskilda handarbets- och skolköksseminarier förordas en provisorisk löneförbättring.

Slutligen framlägges i denna proposition förslag till pensionsreglering för vissa befattningshavare vid privata läroanstalter.

Inledning.

De i propositionen framlagda förslagen grunda sig på utredningar som utförts av 1944 års lönekommitté för privatläroverken, 1941 års lärarlönesakkunniga, lantbruksstyrelsen samt 1944 års pensionsutredning, på sätt närmare framgår av s. 2—4 i propositionen.

1950 års principbeslut angående privatläroverken.

Innebörden av 1950 års riksdags principbeslut rörande privatläroverken framgår av redogörelse å s. 4—6 i propositionen, till vilken utskottet får hänvisa.

Rektorernas anställnings- och avlöningsförhållanden.

I propositionen redogöres för gällande bestämmelser angående rektorernas anställnings- och avlöningsförhållanden samt för 1944 års lönekommittés förslag beträffande privatläroverken (s. 6—11).

Den 3 juni 1949 uppdrog Kungl. Maj:t åt 1941 års lärarlönesakkunniga att verkställa utredning i fråga om konstruktionen av rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken. I en den 2 februari 1951 inkommen skrivelse ha lärarlönesakkunniga framlagt förslag i ämnet.

Lärarlönesakkunnigas förslag.

De sakkunniga föreslå full reciprocitet mellan statsläroverk, högre kommunala skolor och privatläroverk, varigenom till rektor vid högre kommunal skola eller privatläroverk skall kunna utses ordinarie ämneslärare vid någon dylik skola eller vid läroanstalt, som tillhör det statliga undervisningsväsendet.

De sakkunniga uttala sig vidare angående behörighetsvillkor, förordnandetid och tillsättning i fråga om rektorstjänst (s. 13—15 i propositionen).

De sakkunniga behandla härefter frågan om de *lönegrader*, i vilka rektorerna vid de högre kommunala skolorna och privatläroverken böra inplaceras. För närvarande gäller, såsom av dem angivits, att rektorerna vid de högre allmänna läroverken äro placerade i lönegraderna Cb 11—13, vilka lönegrader omfatta resp. 37, 38 och 39 löneklasserna, under det att rektorerna vid realskolorna äro placerade i lönegraderna Cb 7—10, omfattande löneklasserna 33—36. Rektorerna vid de högre kommunala skolorna — utom de högre folkskolorna — åtnjuta lön enligt en löneklass, som med 3—7 löneklassnummer överstiger den löneklass, vari vederbörande rektor är placerad såsom lärare vid skolan. Detta innebär, att slutlönen för en dylik rektor motsvarar 32—36 löneklasserna, om han är adjunktskompetent, och 30—34 löneklasserna, om han icke är adjunktskompetent. Dessa rektorer äro alltså uppdelade på fem grupper, medan realskolornas rektorer endast äro uppdelade på fyra grupper. Rektor vid högre folkskola åtnjuter lön enligt 1—3 löneklasser högre än hans löneklass såsom lärare. Detta innebär en slutlön motsvarande 28—30 löneklasserna.

Enligt lärarlönesakkunnigas uppfattning finnas fullgoda skäl att jämställa rektorerna vid realskolorna och *de högre kommunala skolorna* (utom högre folkskolorna) såväl i fråga om antalet lönegrupper som i fråga om lönegradspaceringen. Detta måste emellertid betyda antingen sänkning i lönegradshänseende för alla eller åtminstone det stora flertalet rektorstjänster vid realskolorna eller också en lönegradsförhöjning för så gott som alla rektorstjänsterna vid de högre kommunala skolorna, något som de sakkunniga av anförda skäl icke kunnat föreslå.

För närvarande åtnjuta de rektorer vid högre kommunala skolor (utom högre folkskolorna), som icke äro adjunktskompetenta, två löneklasser lägre lön än de adjunktskompetenta. De sakkunniga anse riktigt, att även i fortsättningen löneskillnad föreligger mellan dessa olika grupper av rektorer. Den nuvarande skillnaden — motsvarande två löneklasser — synes de sakkunniga skäligt avvägd. Med utgångspunkt härifrån och från vad de sakkunniga i övrigt anfört föreslå de sakkunniga följande lönegradspacering för rektorerna vid de högre kommunala skolorna (utom de högre folkskolorna):

1) adjunktskompetent rektor:

avlöningsgrupp VII (lägst 47·5 poäng)	Cb 10 = 36 löneklassen,
» VI (36—47 »)	Cb 9 = 35 »
» V (18·5—35·5 »)	Cb 8 = 34 »
» IV (11·5—18 »)	Cb 7 = 33 »
» III (högst 11 »)	Cb 6 = 32 »

2) icke adjunktskompetent rektor:

avlöningsgrupp VII	Cb 8 = 34 löneklassen,
» VI	Cb 7 = 33 »
» V	Cb 6 = 32 »
» IV	Cb 5 = 31 »
» III	Cb 4 = 30 »

Beträffande rektorerna för *de högre folkskolorna* förorda de sakkunniga, att även vid dessa skolor rektorstjänsterna differentieras efter rektors kompetens.

Lärlönesakkunniga anse sig på de skäl, som de sakkunniga anfört i fråga om rektorerna vid de andra högre kommunala skolorna, icke kunna föreslå någon annan lönehöjning för rektorerna vid de högre folkskolorna än den, att den nya lönegraden utmätas efter den nuvarande slutlönen. Detta torde emellertid enligt de sakkunniga just vid denna skolform medföra vissa ej obetydliga löneökningar, på grund av att till rektorer vid dessa skolor ofta förordnats yngre lärare, som ej uppnått slutlöneklassen såsom lärare (Ca 24: 27).

Med utgångspunkt från det anförda föreslå de sakkunniga, att rektorerna vid högre folkskolor placeras i lönegrader enligt följande uppställning:

1) adjunktskompetent rektor:

avlöningsgrupp	I (högst 8 poäng)	Cb 4 = 30	löneklassen
»	II (9—11	»)	Cb 5 = 31 »
»	III (lägst 12	»)	Cb 6 = 32 »

2) icke adjunktskompetent rektor:

avlöningsgrupp	I	Cb 2 = 28	löneklassen,
»	II	Cb 3 = 29	»
»	III	Cb 4 = 30	»

Vad härefter angår *privatläroverken* påpeka de sakkunniga, att dessa läroverk äro av mycket växlande form och storlek. Inom denna grupp finnas fullständiga läroverk, omfattande både gymnasium och realskola, vidare enbart gymnasier eller enbart realskolor, vidare flickskolor och slutligen skolor förenade med internat. På grund av hittillsvarande oreglerade förhållanden uppfylla de nuvarande rektorerna ej heller alltid de kompetenskrav, som gälla för rektorer vid motsvarande statliga och högre kommunala skolor. Detta har i vissa fall medfört, att vid privatläroverk med gymnasium anställts särskild studierektor för den pedagogiska ledningen av gymnasiet.

Enligt lärlönesakkunnigas mening bör gälla — om över huvud någon reglering av privatläroverkens rektorstjänster i överensstämmelse med det statliga rektorssystemet skall kunna ske — att ansvaret för internat icke kan eller skall ingå i den egentliga rektorstjänsten. Vid fastställande av rektorstjänstens lönegradsplacering skall man därför enligt lärlönesakkunnigas mening helt bortse från om skolan är förenad med internat eller icke. Har rektor ansvaret även för skötseln av internatet, bör han härför äga uppbära särskild ersättning, som bör gäldas av internatets medel och vars belopp bör fastställas av skolöverstyrelsen.

Består privatläroverket av endast ett gymnasium eller är jämte den ordinarie rektorn anställd särskild studierektor, skulle enligt lärlönesakkunnigas mening vara mindre lämpligt att giva generella regler för rektorstjäns-

tens lönegradsplacering. De sakkunniga föreslå, att i dylika fall lönegradsplaceringen får verkställas av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Härvid förutsättes, att de generella reglerna beträffande rektorstjänst vid motsvarande läroanstalter i skäligen mån beaktas. Det arvode, som bör utgå till den särskilde studierektorn, bör också fastställas av Kungl. Maj:t efter yttrande av skolöverstyrelsen.

Vid övriga privatläroverk än de nu nämnda synes man enligt de sakkunnigas åsikt kunna fastställa den regeln, att rektorstjänst vid högre enskilt läroverk lönegradsplaceras enligt reglerna för de högre allmänna läroverken och att rektorstjänst vid enskild samskola eller flickskola lönegradsplaceras enligt reglerna för kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor. De sakkunniga föreslå dock följande två särregler att gälla för de högre enskilda läroverken. För det första bör rektor, som icke är lektorskompetent, placeras 2 lönegrader lägre än enligt huvudregeln, eftersom denna är baserad på det vid de högre allmänna läroverken hittills uppehållna kravet på sådan kompetens. För det andra synes man — med hänsyn till att de flesta högre enskilda läroverk äro till sin storlek betydligt mindre än de allmänna läroverken — böra införa en fjärde avlöningsgrupp, avsedd för de minsta läroverken. Vid de högre allmänna läroverken gäller för närvarande, att lägsta gruppen (lönegrad Cb 11 = 37 löneklassen) omfattar skolor med högst 46 poäng. De sakkunniga anse skäligen, att man för rektorstjänsterna vid de högre enskilda läroverken inrättar en särskild avlöningsgrupp för skolor med högst 35 poäng. Rektorstjänst i denna grupp placeras i lönegrad Cb 10 (= 36 löneklassen). Andra gruppen skulle då komma att omfatta skolor med 35,5 — 46 poäng.

Vid genomförandet av de sakkunnigas i det föregående angivna förslag erfordras en *övergångsbestämmelse* beträffande de högre kommunala skolorna. För närvarande äro — som förut framhållits — rektorstjänsterna icke särskilda tjänster. Så skulle emellertid bli förhållandet enligt de sakkunnigas förslag. För att icke härigenom skall uppkomma en opåkallad ökning i antalet tjänster vid skolorna, föreslå de sakkunniga, att de nuvarande rektorernas lärartjänster uppföras på övergångsstat och indragas vid vederbörande innehavares avgång.

De sakkunniga ha även framlagt vissa förslag beträffande *de allmänna läroverken* i anslutning till de av de sakkunniga förordade reglerna för de högre kommunala skolorna och privatläroverken. Härutinnan må hänvisas till s. 18 o. 19 i propositionen.

Yttrandena över lärarlönesakkunnigas förslag.

Beträffande yttrandena över lärarlönesakkunnigas förslag angående rektorernas anställnings- och avlöningsförhållanden hänvisar utskottet till s. 19—24 i propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom tidigare angivits omfattade icke 1950 års principbeslut beträffande lönereglering för de statsunderstödda privatläroverken de vid dessa skolor anställda rektorerna. Anledningen härtill var, att resultatet av 1941 års lärarlönesakkunnigas utredning angående anställnings- och avlöningsförhållandena för rektorerna vid de högre kommunala skolorna och privatläroverken borde avvaktas. Sedan denna utredning numera slutförts, torde frågan om en lönereglering jämväl för rektorerna vid de av principbeslutet berörda skolorna nu kunna prövas. I detta sammanhang bör även frågan om en omreglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för de högre kommunala skolornas rektorer upptagas till prövning. Därvid bör enligt min mening beträffande rektorerna vid såväl privatläroverken som de högre kommunala skolorna anställningsformen i möjligaste mån anpassas efter förhållandena vid de statliga läroverken.

Den av 1944 års lönekommitté för privatläroverken föreslagna *anställningsformen* för privatläroverkens rektorer, d. v. s. särskilda rektorstjänster i Ca-lönegrad, bör alltså enligt min mening icke komma till användning. I stället böra såsom lärarlönesakkunniga föreslagit rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken inrättas såsom särskilda tjänster med lönegradsbeteckningen Cb liksom fallet är vid de statliga läroverken. Statens allmänna avlöningsreglemente bör äga tillämpning å samtliga nu nämnda rektorstjänster.

Enligt de sakkunnigas uppfattning är det en förutsättning för tillämpning på de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken av den vid de allmänna läroverken tillämpade konstruktionen av rektorstjänsterna, att man genomför full reciprocitet mellan de olika skolformerna i fråga om möjlighet för lärare att inneha rektorstjänst, d. v. s. till rektor vid högre kommunal skola eller statsunderstött privatläroverk skall kunna utses ämneslärare vid skola tillhörande vilken som helst av skolformerna allmänt läroverk, högre kommunal skola eller statsunderstött privatläroverk. Detta sammanhänger enligt de sakkunniga med den förflyttningsskyldighet, som måste förefinnas för efterträdaren på vederbörande rektors lärartjänst för den händelse rektorn på grund av rektorsförordnandets upphörande eller eljest återinträder på sin lärartjänst. Genom den av de sakkunniga förordade reciprociteten skulle basen av behöriga sökande till rektorstjänsterna vidgas och därigenom skulle man lättare kunna förflytta lärare vid uppkommande behov. De sakkunniga förorda i detta sammanhang, att även extra ordinarie ämneslärare skall kunna komma i fråga. Reciprocitetsregeln bör enligt de sakkunniga tillämpas även vid de allmänna läroverken, varför en ändring av läroverksstadgan ifrågasättes, syftande till att öppna möjlighet för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare vid de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken att erhålla rektorstjänst vid allmänt läroverk.

Vad de sakkunniga sålunda föreslagit kan jag biträda såvitt avser ordinarie lärare. Jag tillstyrker alltså, att i förevarande hänseende full recipro-

citet införes mellan allmänt läroverk, högre kommunal skola och privatläroverk. Vederbörande stadgor böra ändras i enlighet härmed. I stadgorna för de högre kommunala skolorna och för privatläroverken bör dessutom, i enlighet med de sakkunnigas förslag, införas en bestämmelse motsvarande den i § 174 läroverksstadgan intagna i fråga om överstatförande av rektors lärartjänst.

Däremot kan jag icke tillstyrka, att i förevarande sammanhang rekryteringsbasen för rektorstjänsterna vidgas till att omfatta även extra ordinarie lärare. Ej heller kan jag ansluta mig till lärarlönesakkunnigas uppfattning att ordinarie statlig lärare skulle vara *skyldig att låta förflytta sig* till tjänst vid annan än statlig skola. I likhet med statens lönenämnd anser jag att det måste väcka betänkligheter att i detta sammanhang införa en dylik skyldighet. Liknande betänkligheter kunna hysas mot att stadga skyldighet för kommunalt anställd lärare att låta förflytta sig till enskild, låt vara statsunderstödd, tjänst. Den av de sakkunniga förutsatta förflyttnings-skyldigheten för rektors efterträdare på dennes lärartjänst torde sålunda icke, i varje fall icke helt, kunna genomföras. Däremot torde det ej väcka betänkligheter mot att införa skyldighet för ordinarie befattningshavare vid privatläroverk att låta förflytta sig till ordinarie tjänst vid allmänt läroverk, högre kommunal skola eller annat privatläroverk då sådant erfordras för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest synnerliga skäl därtill äro. Bestämmelser av nämnda innehåll torde böra inflyta i 13 § B statens allmänna avlöningsreglemente. Motsvarande skyldighet för ordinarie lärare vid högre kommunal skola att låta förflytta sig till allmänt läroverk eller annan högre kommunal skola finnes redan föreskriven i sagda författningsrum för bl. a. förevarande fall. Om rektor återinträder på sin lärartjänst, föres nämligen denna åter på stat, varför efterträdaren på lärarbefattningen blir övertalig. Det bör i detta sammanhang påpekas, att lärare vid statsunderstött privatläroverk enligt 1950 års principbeslut skall erhålla förordnande tills vidare med viss uppsägningstid, dock att uppsägning må ske endast under vissa omständigheter. Kan uppsägning ske, bör förflyttnings-skyldighet icke inträda, utan läraren bör i ifrågavarande fall i stället uppsägas från tjänsten i vederbörlig ordning. Vid privatläroverken aktualiseras således spørsmålet om förflyttnings-skyldighet endast, när läraren icke kan uppsägas.

Vad beträffar frågan om *kompetensvillkoren för rektorstjänsterna* har 1944 års lönekommitté för privatläroverken föreslagit, att man för behörighet till rektorstjänst vid högre enskilt läroverk skall uppställa krav på lektorskompetens i likhet med vad som fordras vid högre allmänt läroverk. Lärarlönesakunniga däremot föreslå, att man för rektorer vid samtliga privatläroverk bör i avvaktan på en allmän utredning angående behörighetsvillkoren för rektorstjänster inskränka sig till att uppställa krav på behörighet till ordinarie ämneslärartjänst. För de högre kommunala skolornas del föreslå de sakkunniga icke någon ändring i nuvarande behörighetsvillkor.

För egen del anser jag i likhet med 1944 års lönekommitté för privatläroverken och statens lönenämnd att, i avvaktan på resultatet av omförmälda utredning, det för rektorstjänster vid de högre allmänna läroverken uppställda kravet på lektorskompetens i princip bör upprätthållas även för de högre enskilda läroverkens del. Att i detta hänseende göra skillnad mellan de högre allmänna läroverken och de högre enskilda läroverken är enligt min mening icke motiverat. För övriga hit hörande enskilda läroanstalter böra gälla samma behörighetskrav som för kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor. De övergångsbestämmelser, som i fråga om rektorsbehörigheten erfordras vid lönereglerngens genomförande, torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Tillsättning av rektor vid statsunderstött privatläroverk skall enligt de sakkunnigas förslag ske i samma ordning som gäller för de högre kommunala skolorna. Jag tillstyrker detta förslag, vilket innebär bl. a., att rektor förordnas av skolöverstyrelsen efter förslag av vederbörande skolstyrelse för en tid av sex år eller den kortare tid, som skolöverstyrelsen med hänsyn till särskilda omständigheter kan finna skälig. Skolöverstyrelsen bör härvid taga skälig hänsyn till de särskilda förhållandena vid privatläroverken. Skolstyrelsernas önskemål om ett bibehållande av rätten för dem att utse rektor kan jag alltså icke tillmötesgå. Att statlig myndighet utser rektor är enligt min mening en av förutsättningarna för att staten skall åtaga sig det ökade ekonomiska ansvar, som lönereglerngen innebär, och torde dessutom såsom längre fram kommer att påvisas vara en förutsättning för pensionsreglering för rektorerna vid dessa skolor.

För närvarande äro de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna uppdelade på vissa *lönegrupper* allt efter antalet lärjungar och klassavdelningar vid skolan. Rektorernas lönegrader äro differentierade de olika skolorna emellan i enlighet med denna lönegruppsindelning. Jag delar lärarlönesakkunnigas åsikt att några ändringar nu icke böra göras i gällande system för poängberäkning för lönegruppsplacering av de olika skolorna.

De högre allmänna läroverken äro för närvarande uppdelade i tre grupper (I—III), realskolorna i fyra (I—IV), de kommunala flickskolorna, de kommunala mellanskolorna och de praktiska mellanskolorna i fem (III—VII) samt de högre folkskolorna i tre (I—III). De sakkunniga föreslå ingen ändring i denna indelning. Beträffande de privata läroverken föreslå de sakkunniga, att dessa lönegrupperas, de högre enskilda läroverken i enlighet med vad som gäller för de högre allmänna läroverken med visst i det följande angivet undantag och de enskilda flickskolorna (enskilda goss- eller samskolorna) och de enskilda mellanskolorna i enlighet med vad som gäller för kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor. Beträffande de högre enskilda läroverken skall enligt de sakkunnigas förslag ytterligare en lönegrupp införas för de minsta skolorna inom denna kategori, omfattande skolor med högst 35 poäng. Den andra lönegruppen skulle då omfatta skolor med 35,5—46 poäng. Lönegrupperna III och IV skul-

le alltså motsvara lönegrupperna II och III vid de högre allmänna läroverken. För min del tillstyrker jag den av de sakkunniga sålunda föreslagna gruppindelningen för privatläroverken.

Beträffande *lönegradsplaceringen* tillstyrker jag de sakkunnigas förslag i vad avser de högre kommunala skolorna utom de högre folkskolorna. Adjunktskompetenta rektorer vid dessa skolor böra i enlighet härmed placeras i Cb 6 i grupp III, Cb 7 i grupp IV, Cb 8 i grupp V, Cb 9 i grupp VI och Cb 10 i grupp VII. Icke adjunktskompetenta placeras i Cb 4 i grupp III, Cb 5 i grupp IV, Cb 6 i grupp V, Cb 7 i grupp VI och Cb 8 i grupp VII. Detta innebär, att rektorerna vid dessa skolor omedelbart erhålla lön efter sin nuvarande slutlöneklass.

Däremot anser jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka att en löne-differentiering efter kompetens göres för de högre folkskolornas rektorer. Enligt min mening böra nämligen i avvaktan på utredningen om rektorsbehörigheten i förevarande sammanhang göras endast de ändringar, som omedelbart föranledas av eller sammanhånga med den föreslagna ändrade konstruktionen av rektorstjänsterna vid de högre kommunala skolorna eller löne regleringen för de statsunderstödda privatläroverken.

Rektorer vid de högre folkskolorna böra därför oberoende av kompetens inplaceras i Cb 2 i grupp I, Cb 3 i grupp II och Cb 4 i grupp III. Härigenom komma jämväl rektorerna vid dessa skolor att omedelbart erhålla lön efter sin nuvarande slutlöneklass.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört anser jag mig icke ha anledning att här ingå i prövning av löneställningen för rektorerna vid de statliga realskolorna.

Beträffande de statsunderstödda privatläroverken har jag såsom av det föregående framgår ansett mig böra förorda lektorskompetens såsom generellt behörighetsvillkor för rektorstjänst vid högre enskilt läroverk. Därav torde följa, att någon lönedifferentiering efter kompetens icke bör införas för dessa skolor. Jag förordar alltså för dessa skolor även i lönehänseende samma system som vid de högre allmänna läroverken med den skillnaden dock, att ytterligare en lönegrupp, såsom jag nyss framhållit, bör införas för de minsta av de högre enskilda läroverken. Rektor bör alltså placeras i Cb 10 i grupp I, i Cb 11 i grupp II, i Cb 12 i grupp III och i Cb 13 i grupp IV. Beträffande de nuvarande rektorer, som icke äga för rektorstjänsten erforderlig formell kompetens, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om lönegradsplaceringen.

Såsom lärarlönesakkunniga föreslagit bör vidare lönegradsplaceringen för rektorstjänsten bestämmas av Kungl. Maj:t jämväl för det fall, att privatläroverket endast består av ett gymnasium eller om jämte den ordinarie rektorn finnes anställd särskild studierektor. I sistnämnda fall bör även studierektorns löneförmåner bestämmas av Kungl. Maj:t.

Rektorstjänst vid enskild flickskola (enskild goss- eller samskola) eller enskild mellanskola bör såsom de sakkunniga föreslagit lönegradsplaceras enligt samma regler, som komma att gälla för kommunala mellanskolor och

kommunala flickskolor. Lönegradsplaceringen för rektorstjänsten vid Gävle borgarskola torde dock, med hänsyn till den speciella organisationen vid läroanstalten, böra ankomma på Kungl. Maj:t. Jag återkommer i det följande i samband med pensionsfrågan till förhållandena vid denna läroanstalt.

Jag delar de sakkunnigas åsikt, att man vid lönegradsplacering av rektorstjänst helt skall bortse från om skolan är förenad med internat eller icke. Har rektor även ansvar för skötseln av internat, bör han såsom de sakkunniga föreslagit äga uppbära särskild ersättning härför till belopp, som fastställs av skolöverstyrelsen i varje särskilt fall. Ersättningen bör därvid gäldas av internatets medel.

Vad de sakkunniga anfört i fråga om uppförande på övergångsstat av de nuvarande rektorernas lärartjänster vid de högre kommunala skolorna föranleder icke någon erinran från min sida.

Jag har icke heller någon erinran emot att på sätt skolöverstyrelsen föreslagit en allmän övergångsbestämmelse införes av innehåll, att de rektorer vid högre kommunala skolor, som äro förordnade intill den 1 juli 1955, skola anses såsom innehavare av motsvarande Cb-tjänster från och med löne regleringens ikraftträdande till förordnandets utgång. Där förordnandet meddelats för endast ett år bör, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, tjänsten ledigförklaras i samband med löne regleringens ikraftträdande.»

Löne reglering m. m. för lärarpersonalen vid vissa andra statsunderstödda privata läroanstalter.

I sammanhang med det föregående har i propositionen frågan om löne reglering för lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och löne förbättring för lärare vid övriga enskilda handarbets- och skolköksseminarier upptagits till prövning.

Samtidigt härmed har frågan om löneställningen för lärarpersonalen vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa prövats.

Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

Nuvarande förhållanden.

Beträffande nuvarande förhållanden vid fackskolan hänvisas till s. 28—31 i propositionen.

1944 års löne kommittés förslag.

Kommittén framhåller, att fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala är den största av utbildningsanstalterna på det husliga området, även om man medräknar statens skolköksseminarium och hushållsskola samt Fredrika Bremer-förbundets lanthushållningsseminarium å Rimforsa. Under det att

vart och ett av de övriga seminarierna utbildar endast en kategori lärarinnor, utbildar fackskolan fyra. Så länge staten icke helt sörjer för lärarinnoutbildningen på det husliga området anser kommittén fackskolan vara oumbärlig. Genom de stora möjligheter till pedagogiska experiment, som skolans fria ställning erbjuder, har den även kunnat göra betydelsefulla insatser inom sitt utbildningsområde. Ett statsövertagande av skolan synes icke vara aktuellt. Åtgärder i löneförbättringssyfte äro emellertid enligt kommitténs mening erforderliga, därest hittillsvarande standard i fråga om undervisningen skall kunna bibehållas. Kommittén föreslår därför, att lönereglering genomföres för fackskolans lärare.

Löneregleringen bör enligt kommitténs förslag givas en sådan utformning, att de avlönings-, pensions- och stadgebestämmelser, som gälla för motsvarande lärare vid statens skolköksseminarium och hushållsskola, också bli i huvudsak tillämpliga för fackskolans lärare. För ett inordnande under det statliga lönesystemet erfordras emellertid med hänsyn till fackskolans organisation och struktur vissa särskilda bestämmelser.

Kommittén framhåller att en lönereglering av nu antytt slag icke kan åvägabringas utan en väsentlig höjning av för närvarande utgående statsbidrag till fackskolan.

Kommittén föreslår i första hand, att fackskolans rektor och lärare beredas ordinarie anställning och underkastas förflyttningsskyldighet, på sätt kommittén förordat beträffande befattningshavare vid privatläroverken. Därest denna anställningsform icke skulle anses lämplig av principiella skäl — bl. a. med hänsyn till att fackskolan äges av en stiftelse — föreslår kommittén i andra hand en anställningsform i stort sett motsvarande den som föreslagits för folkhögskolans befattningshavare. Innebörden härav för fackskolans del sammanfattas av kommittén så, att beteckningen ordinarie skall kunna användas för tjänster vid skolan, att rektor och ordinarie lärare skola antagas tills vidare med minst fyra månaders uppsägning eller för viss tid samt att om sådan befattningshavare tre år i följd oförvitligt tjänstgjort i samma eller motsvarande ordinarie befattning vid fackskolan, han ej må skiljas från sin befattning annat än av disciplinära skäl eller därest omorganisation eller inskränkning i verksamheten det föranleder. Om bestämmelserna få denna innebörd, erfordras enligt kommittén inga föreskrifter om förflyttningsskyldighet.

Utom ordinarie anställning förutsättes vid fackskolan liksom vid statens skolköksseminarium skola förekomma extra ordinarie anställning och timläraranställning enligt samma bestämmelser som gälla i fråga om det statliga seminariet.

Kommittén har, bl. a. av kostnadsskäl, icke ansett sig böra föreslå, att både rektor och samtliga de 28 lärarinnorna med full tjänstgöring efter löneregleringen skola erhålla ordinarie anställning. Kommittén förordar såsom en lämplig avvägning, att rektorsbefattningen och 18 lärarbefattning-

ar göras till ordinarie och att övriga lärare erhålla extra ordinarie eller timläraranställning. Beräknat efter hela antalet av ordinarie och icke-ordinarie lärare bestridda veckotimmar innebär kommitténs förslag, att 52 % av timantalet tillgodoses av ordinarie lärare.

Kommittén föreslår för fackskolans rektor lönegraden Ca 31, för läraren i kemi samt närings- och födoämneslära Ca 26 samt för lärarinnor i huslig ekonomi, i huslig ekonomi med lanthushållning, i handarbete samt i barnavård Ca 25 resp. Ce 23.

Kommittén förutsätter ingen ändring i fråga om befattningshavarnas skyldighet att tjänstgöra i fackskolans olika kurser. Tjänstgöringsskyldigheten för år anser kommittén böra vara densamma som vid statens skolköksseminarium och hushållsskola utom i vad avser kurserna för utbildande av lärarinnor i huslig ekonomi med lanthushållning samt i barnavård, där tjänstgöringsskyldigheten liksom för närvarande med hänsyn till kursarbetet bör gälla hela året utom under två månaders frihet från tjänstgöring. Undervisningsskyldigheten för vecka bör enligt kommitténs uppfattning i fråga om ämneslärare i lönegrad Ca 26 vara densamma som i fråga om adjunkt vid småskoleseminarium samt i fråga om lärare i fackämnen med mer än hälften av tjänstgöringen förlagd till lärarinnekurs densamma som i fråga om lärare i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola. Beträffande övriga lärare i fackämnen föreslår kommittén, att full lön utgår vid 30 veckotimmars undervisning. Med hänsyn till fackskolans omfattning och organisation är det nödvändigt, att en stor del av tjänstgöringen fullgöres i övningsklasser. Kommittén har ansett, att de lärare i fackämnen, som få sin tjänstgöring uteslutande eller till övervägande del förlagd till övningsklasser, böra för den fastställda lönen kunna bestrida en något mer omfattande undervisning än övriga lärare i fackämnen.

Vad beträffar rektors undervisningsskyldighet har kommittén icke ansett sig böra förorda någon ändring i nu gällande, av skolöverstyrelsen godkända timal (6—10 veckotimmar).

Kommittén föreslår, att timlärararvodena i fråga om belopp och allmänna grunder anpassas till bestämmelserna för statens skolköksseminarium och hushållsskola.

Barnavårdslärarinnekursens huvudlärarinna, som förestår daghemmet för spädbarn, samt första lärarinnan vid Brogård åtnjuta vardera ett särskilt arvode av 500 kronor. Med hänsyn till de betydande arbetsuppgifter, som äro förenade med dessa tjänster, föreslår kommittén ett särskilt arvode av 1 200 kronor för år till vardera befattningshavaren. Sistnämnda belopp motsvarar det särskilda arvode, som utgår till biträdande föreståndarinna vid statens skolköksseminarium och hushållsskola.

Yttrandena över lönekommitténs förslag.

Beträffande yttrandena över lönekommitténs förslag hänvisar utskottet till s. 35—41 i propositionen. Här må allenast framhållas, att frågan om

lärarinnornas vid fackskolan lönegradsplacering underkastats ytterligare omprövning genom 1941 års lärarlönesakkunniga, på vilkas förslag gällande lönereglering för övningslärare genomförts.

Lanthushållningsseminariet å Rimforsa.

Vid Fredrika Bremer-förbundets lanthushållningsseminarium å Rimforsa utbildas lanthushållslärarinnor med samma kompetens som de lärarinnor i huslig ekonomi med lanthushållning, vilka utexamineras från fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. Beträffande förhållandena vid seminariet hänvisas till s. 42 o. 43 i propositionen.

Lantbruksstyrelsen föreslår i skrivelse den 2 november 1950, att seminariets lärare erhålla samma löneställning som den 1944 års lönekommitté för privatläroverken föreslagit för lärare vid fackskolan i Uppsala, d. v. s. att förslagsvis 5 ämneslärarinnor placeras i Ca 25 och övriga i Ce 23. Sedermera har styrelsen i en särskild promemoria föreslagit, att seminariets föreståndarinna placeras i lönegrad Ca 30.

Statens lönenämnd har i sitt utlåtande över lantbruksstyrelsens utredning förklarat sig kunna biträda förslaget om lärarinnornas lönegradsplacering.

Övriga handarbets- och skolköksseminarier.

Till kategorien enskilda handarbets- och skolköksseminarier räknas, förutom fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium i Göteborg, Föreningen Handarbetets vänner och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm, Göteborgs skolköksseminarium och skolköksseminariet i Umeå. Vid nämnda seminarier utbildas lärarinnor för bl. a. undervisning i handarbete och hushållsgöromål vid seminarier, allmänna läroverk, högre kommunala skolor, privatläroverk samt folk- och fortsättningskolor.

Nuvarande förhållanden.

Beträffande nuvarande förhållanden hänvisas till s. 43—47 i propositionen.

1944 års lönekommittés förslag.

Med hänsyn till ovissheten, huruvida ifrågavarande seminarier komma att bibehållas såsom enskilda, förstatligas eller eventuellt nedläggas, har kommittén ansett, att endast provisorisk löneförbättring nu bör genomföras för dessa utbildningsanstalters lärare.

Då den ifrågavarande löneregleringen med hänsyn till sin provisoriska karaktär bör så litet som möjligt avvika från för närvarande tillämpade huvudprinciper, föreslår kommittén, att den nuvarande ordningen med minimilöner såsom villkor för statsbidrag bibehålles men att minimilöner be-

stämmas att motsvara beloppen i vissa löneklasser enligt den stalliga löneplanen.

Kommittén skiljer mellan å ena sidan heltidsanställd befattningshavare, som innehar pensionsreglerad befattning, och å andra sidan timlärare i fackämne, heltidsanställd befattningshavare, som icke innehar pensionsreglerad befattning, och deltidsanställd föreståndarinna. Med heltidsanställd befattningshavare förstår kommittén såväl föreståndarinna som lärarinna med full tjänstgöring i fackämne (handarbete eller hushållsgöromål).

Kommittén föreslår, att minimilönen för heltidsanställd föreståndarinna eller lärarinna, som innehar pensionsreglerad befattning vid nu avsett seminarium, bestämmes till belopp, som — pensionsavgift frånräknad — motsvarar beloppet i 23 löneklassen i den för seminarieorten gällande ortsgruppen å löneplan nr 1 i statens löneplansförordning, inberäknat samma procentuella förhöjning, som gäller för statstjänstemän. Härigenom skulle befattningshavaren garanteras lön som är lika hög som begynnelselönen för extra ordinarie lärarinna i hushållsgöromål med full tjänstgöring vid statens skolköksseminarium och hushållsskola.

Beträffande den senare kategorien föreslår kommittén, att minimiarvodet fastställs till att motsvara den löneklass, som med två nummer understiger timarvodet för timlärare i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium.

Kommittén föreslår dessutom en maximeringsföreskrift av innehåll, att de faktiska lönerna för de befattningshavare, för vilka minimilöner eller minimiarvoden fastställas, ej få överstiga lönerna för befattningshavare med reglerade löner i jämförliga anställningar.

För heltidsanställd lärarinna, som innehar pensionsreglerad befattning, bör undervisningsskyldigheten enligt kommitténs mening vara av samma omfattning som är eller må bli bestämd för ordinarie lärarinna i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola. Med hänsyn till sambandet mellan Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium och kvinnliga yrkesskola föreslås i fråga om lärarinnorna vid detta seminarium, att viss del av undervisningen skall kunna vara förlagd även till sådan del av yrkesskolan, som ej tjänar seminarieelevernas övningsundervisning. Minst 2/3 av de sistnämnda lärarinnornas undervisning bör dock enligt kommitténs mening fullgöras i seminariet och den del av yrkesskolan, som tjänstgör såsom övningsskola.

Vad beträffar undervisningsskyldigheten för heltidsanställd föreståndarinna, som innehar pensionsreglerad befattning, anser kommittén, med hänsyn till de olikheter som förefinnas de olika skolorna emellan, det icke vara lämpligt att fastställa undervisningsskyldigheten till exakt samma antal veckotimmar vid samtliga nu ifrågavarande seminarier. Kommittén föreslår därför, att det skall ankomma på skolöverstyrelsen att bestämma sådan föreståndarinnas undervisningsskyldighet, varvid densamma bör fastställas till högst 18 och lägst 14 veckotimmar, där ej särskilda skäl för lägre timtal kunna anföras; i dylika fall bör enligt kommittén nedsättning med högst två veckotimmar kunna beviljas. I fråga om Maria Nordenfelts högre hand-

arbetsseminarium förordas dock motsvarande bestämmelser som föreslagits beträffande heltidsanställd lärarinna, d. v. s. minst 2/3 av den fastställda undervisningsskyldigheten skola vara förlagda till seminariet eller den del av yrkesskolan, som utgör övningskola för seminarieeleverna.

Yttrandena över kommitténs förslag.

Härutinnan hänvisar utskottet till s. 49—51 i propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört följande.

»I betänkande den 1 december 1950 har utredningen rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området framlagt sina förslag (SOU 1950: 46). Därvid har utredningen förutsatt, att fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala skall bestå såsom enskild läroanstalt, men att övriga av 1944 års lönekommitté behandlade enskilda handarbets- och skolköksseminarier skola förstatligas eller upphöra med sin verksamhet. Med hänsyn härtill och till de skäl lönekommittén i övrigt anfört finner jag det motiverat, att en lönereglering nu genomföres för fackskolans lärarpersonal men att lärarpersonalen vid de övriga nämnda läroanstalterna endast erhåller viss löneförbättring i avvaktan på de åtgärder, som kunna vidtagas i anledning av omförmälda utredning.

Vad först beträffar *fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* delar jag lönekommitténs uppfattning, att statens allmänna avlöningsreglemente bör göras tillämpligt å rektorstjänsten samt ämneslärartjänsten i kemi samt närings- och födoämneslära men att övriga lärartjänster böra inordnas under övningslärarreglementet, som för närvarande även är tillämpligt å lärare i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola.

Jämlikt 1950 års principbeslut skall lärare vid privatläroverken anställas tills vidare med sex månaders uppsägningstid. Samma anställningsform torde böra tillämpas å lärarna vid fackskolan. Beträffande rektorstjänsten anser jag, med hänsyn till de skäl som anförts av 1941 års lärarlönesakkunniga, att även denna bör placeras i Ca-lönegrad och att samma anställningsform bör tillämpas för rektor som för lärarpersonalen i övrigt. Därvid bör såväl för rektor som för lärare tillämpas den för privatläroverkens lärare i motsvarande avseende fastställda och av lönekommittén för fackskolan alternativt föreslagna regeln, att befattningshavare, som under tre på varandra följande år oförvitligt tjänstgjort i samma eller motsvarande befattning vid läroanstalten, ej må kunna, så länge anstalten åtnjuter statsbidrag, skiljas från sin befattning, så framt ej skolöverstyrelsen på grund av omorganisation eller av annan liknande anledning medgiver uppsägning eller anledning föreligger till entledigande av disciplinära skäl.

Vissa föreskrifter om förflyttningsskyldighet torde böra meddelas. Jag återkommer härtill i samband med frågan om avlöningsbestämmelsernas utformning.

Beträffande lönegradsplaceringen biträder jag lönekommitténs förslag i vad avser rektorstjänsten och ämneslärartjänsten i kemi samt närings- och födoämneslära, innebärande att rektor placeras i Ca 31 och ämnesläraren i Ca 26. Vad beträffar facklärarna kan jag, i likhet med 1941 års lärarlönesakkunniga, däremot icke ansluta mig till kommitténs förslag, att samtliga ordinarie lärare vid fackskolan skulle placeras i Ca 25 och samtliga extra ordinarie lärare i Ce 23. Vad lärarlönesakkunniga anfört till stöd för sitt förslag om differentiering av facklärartjänsterna finner jag bärande. Jag förordar därför, i anslutning till sistnämnda förslag, att fem ordinarie lärartjänster i ämnena huslig ekonomi eller huslig ekonomi med lanthushållning placeras i Ca 25. Tjänstgöringsskyldigheten för innehavarna av dessa tjänster bör, enligt skolöverstyrelsens beprövande, omfatta vissa av de föreläsningar m. m., till vilka för närvarande mot arvode anlitas särskilda föreläsare eller timplärare. För övriga ordinarie facklärare förordar jag lönegraden Ca 23. Extra ordinarie facklärare bör placeras i lönegrad Ce 21. Såsom de sakkunniga föreslagit bör emellertid skolöverstyrelsen, om arbetsuppgifterna äro synnerligen kvalificerade och lärarens kompetens är särskilt hög, kunna placera extra ordinarie lärare i lönegrad Ce 23. Sådan högre extra ordinarie tjänst bör avse huslig ekonomi eller huslig ekonomi med lanthushållning. Antalet extra ordinarie lärare i sistnämnda lönegrad bör dock icke få överstiga fem.

Med den av mig förordade differentieringen anser jag mig kunna tillmötesgå de önskemål, som i ärendet framförts i fråga om ett något större antal ordinarie tjänster än det av lönekommittén föreslagna. Jag föreslår alltså, att av fackskolans nuvarande 28 fasta lärartjänster 20 göras ordinarie och 8 extra ordinarie.

I likhet med statskontoret och statens lönenämnd anser jag, att tillräckliga skäl icke föreligga för att i detta sammanhang höja de till barnavårdslärlarinnekursens huvudlärarinna och första lärarinnan å Brogård utgående särskilda arvoden å 500 kronor vardera. Jag föreslår därför, att de tills vidare få utgå med oförändrade belopp.

Lönekommittén föreslår, att timpläraryrvoden skola anpassas efter vad som i detta hänseende gäller för statens skolköksseminarium och hushållsskola. Beträffande timarvoden i teoretiska ämnen vill jag erinra om det i årets statsverksproposition (VIII ht p. 192) gjorda uttalandet, att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare överväga frågan om inordnande under timplärarkungörelsen av timarvoden i motsvarande ämnen vid statens skolköksseminarium. Vid detta övervägande torde även frågan om inordnande under timplärarkungörelsen av timarvoden i teoretiska ämnen vid fackskolan böra upptagas till prövning. I fackämnen böra timarvoden bestämmas enligt timplärarkungörelsen. Därvid torde timarvoden i huslig ekonomi samt huslig ekonomi med lanthushållning böra utgå efter samma grunder, som gälla beträffande timarvoden i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium (TC 21, TC 15 eller TC 12). Timarvoden i ämnena handarbete och barnavård torde, i likhet med vad som gäller för ämnet kvinnlig slöjd

å seminariestadiet vid folk- och småskoleseminarierna, böra utgå efter TC 21, TC 13 eller TC 10.

Någon ändring i den nuvarande tjänstgöringsskyldigheten för år för fackskolans personal anser jag icke böra ske i detta sammanhang. Vad angår tjänstgöringsskyldighet för vecka biträder jag lönekommitténs förslag beträffande rektor (6—10 veckotimmar) och ämnesläraren, vilken föreslås erhålla samma undervisningsskyldighet som adjunkt vid småskoleseminarium. Beträffande facklärarna ansluter jag mig till lärarlönesakkunnigas förslag. För de ordinarie lärarna i Ca 25 och de extra ordinarie lärarna i Ce 23 bör alltså föreskrivas en undervisningsskyldighet av 27 veckotimmar och för övriga lärare 30 veckotimmar. Någon reducering av timtalet bör, såsom de sakkunniga framhållit, icke få ske genom att en föreläsningstimme räknas såsom två undervisningstimmar.

Beträffande *lanthushållningsseminariet å Rimforsa* har utredningen rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området tänkt sig, att den nu bedrivna verksamheten vid seminariet skall upphöra. Till detta seminarium skulle i stället förläggas förberedande lärarinnekurser. I anledning härav har jag övertvägt, huruvida icke med en lönereglering för seminariets lärarpersonal borde anstå i avvaktan på de åtgärder, som kunna komma att vidtagas i anledning av förslaget. Med hänsyn till att seminariet enligt förslaget skall bestå, ehuru med vissa ändrade uppgifter, och till att seminariet för närvarande erhåller statsbidrag, som helt täcker avlöningskostnaderna och större delen av driftkostnaderna, har jag emellertid ansett mig böra förorda, att en lönereglering genomföres. Denna bör dock icke föregripa den lönesättning, som eventuellt kan komma att övervägas vid en omorganisation på sätt utredningen föreslagit. Av denna anledning har jag icke ansett mig kunna föreslå en reglering helt enligt samma grunder som för fackskolan.

Jag förordar sålunda, att vid seminariet inrättas ordinarie lärartjänster i lönegrad Ca 22 samt extra ordinarie lärartjänster i lönegrad Ce 20. Samma anställningsform bör komma till användning som den jag i det föregående föreslagit för fackskolans och privatläroverkens lärare. Av den nuvarande lärarpersonalens fasta tjänster böra enligt min mening sju kunna göras ordinarie och två extra ordinarie. Därvid förutsätter jag, att föreståndarinnan erhåller ordinarie lärartjänst. Utöver lön å lärartjänsten bör hon äga uppbära arvode med belopp som bestämmes av Kungl. Maj:t. Vid vikariat å föreståndarinnebefattningen bör även vikariatsersättningen bestämmas av Kungl. Maj:t.

Samtliga lärartjänster synas böra inordnas under avlöningsreglementet för övningslärare. De särskilda bestämmelser, som i avseende å föreståndarinnebefattningen erfordras med anledning av den av mig föreslagna avlöningsformen, torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa arvoden till timplärare vid seminariet.

Undervisningsskyldigheten bör enligt min mening anpassas efter vad som i detta hänseende kommer att gälla vid fackskolan. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen att meddela bestämmelser i ämnet.

Vad härefter angår den av 1944 års lönekommitté föreslagna provisoriska löneförbättringen för lärarpersonalen vid *övriga handarbets- och skolköksseminarier* anser jag, liksom kommittén, att nuvarande system med minimilöner bör bibehållas men att minimibeloppen böra bestämmas att motsvara beloppen i vissa löneklasser enligt statens löneplan nr 1. Med hänsyn till den differentiering, som jag i det föregående förordat för fackskolans del, och med hänsyn till vad jag föreslagit i fråga om lantbrukshållningsseminariet å Rimforsa kan jag dock icke tillstyrka högre löneklass än den 22:a för bestämmande av minimilönens storlek för heltidsanställd befattningshavare, som innehar pensionsreglerad tjänst.

Minimiarvodena för timlärare, heltidsanställd befattningshavare, som icke innehar pensionsreglerad tjänst, samt deltidanställd föreståndarinna torde böra bestämmas av Kungl. Maj:t. För timlärare i fackämne synes därvid löneklassen böra fastställas med utgångspunkt från vad i det föregående förordats för fackskolans timlärare i sådana ämnen, dock att där angivna löneklassnummer minskas med 2.

Jag är för närvarande icke beredd förordna införandet av särskilda bestämmelser om fastställande av minimiarvode till föreståndarinnorna, att på sätt skolöverstyrelsen föreslagit utgå utöver den nyss angivna minimilönen. Ej heller torde särskilda bestämmelser om minimiersättning för undervisning i teoretiska ämnen nu böra meddelas.

På sätt lönekommittén föreslagit bör en maximeringsföreskrift införas av innehåll, att den faktiska lönen icke får överskrida lönen för befattningshavare med reglerad lön i jämförlig anställning.

För heltidsanställd lärare, som innehar pensionsreglerad befattning, bör undervisningsskyldigheten bestämmas till 30 veckotimmar i likhet med vad som i det föregående förordats för flertalet av fackskolans lärare. Två tredjedelar av tjänstgöringen för lärarna vid Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium bör fullgöras i seminariet eller i sådant ämne vid kurs inom den med seminariet förbundna yrkesskolan, i vilket övningsundervisning bedrivs. För heltidsanställd föreståndarinna bör, såsom kommittén föreslagit, undervisningsskyldigheten bestämmas av skolöverstyrelsen.»

Avlöningsbestämmelsernas utformning m. m.

Departementschefen har ytterligare anfört följande.

»1944 års lönekommitté för privatläroverken har, såsom i propositionen 1950: 232 anmärkts, framlagt förslag jämte motiveringar till stadge- och avlöningsbestämmelser för de statsunderstödda privatläroverken med utgångspunkt från de av kommittén anförda allmänna synpunkterna på en

lönereglering av lärarpersonalen vid dessa läroanstalter. Dessa förslag ansluta sig nära till de bestämmelser, som gälla vid de allmänna läroverken och de kommunala flickskolorna. I nämnda proposition uttalade jag, att förslag till avlöningsbestämmelser borde underställas 1951 års riksdag, men att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om erforderliga stadgebestämmelser.

Vissa bestämmelser av beskaffenhet att böra införas i den blivande stadgan för de statsunderstödda privatläroverken ha berörts i det föregående, nämligen föreskrifter rörande anställningsform för rektorer och lärare, kompetenskrav för rektorer, tillsättande av rektor och lärare, reciprocitet mellan de statsunderstödda privatläroverken, de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna vid tillsättande av rektorstjänster samt läsårets längd. I princippropositionen har dessutom lämnats en redogörelse för ytterligare några föreskrifter av stadgekaraktär, som ingå i det av kommittén framlagda förslaget.

Privatläroverken föreslås sålunda skola benämnas enskild mellanskola, enskild flickskola, högre enskilt läroverk och enskilt gymnasium samt erhålla samma organisation som respektive kommunal mellanskola, kommunal flickskola, högre allmänt läroverk och gymnasium vid högre allmänt läroverk. Häremot torde intet vara att erinra. De av kommittén föreslagna reglerna om undervisningsskyldighet bygga på principen, att med likställighet i fråga om löneförmåner bör följa jämställdhet i fråga om skyldigheter, och bestämmelserna härom ha i överensstämmelse med denna allmänna princip av kommittén utformats i anslutning till dem som gälla enligt stadgan för rikets allmänna läroverk. Vad beträffar övningslärarnas undervisningsskyldighet har kommittén utgått ifrån att föreskrifterna härom skola i stort sett motsvara vad som enligt stadgan för övningslärare numera gäller för övningslärare vid allmänna läroverk och högre kommunala skolor. Vad kommittén föreslagit i dessa hänseenden anser jag mig kunna biträda.

Beträffande internatskolorna har kommittén föreslagit en särskild bestämmelse av innehåll, att för lärare vid sådant läroverk må, i enlighet med de föreskrifter, som utfärdas av skolans styrelse, i tjänstgöringsskyldigheten inbegripas arbetsuppgifter vid internatet. Statskontoret har motsatt sig, att en sådan bestämmelse meddelas. För min del anser jag, att förslaget kan godtagas under förutsättning, att lärarens lön helt bestrides av internatets medel till den del den utgör ersättning för fullgörande av ifrågakörande arbetsuppgifter.

Det torde, såsom jag förut anfört, böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om stadgebestämmelsernas utformning och innehåll i övrigt såväl i fråga om stadgan för de statsunderstödda privatläroverken och stadgorna för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt lanthushållningsseminariet å Rimforsa som i fråga om stadgan för övningslärare. Därvid torde vissa övergångsbestämmelser böra meddelas.

Vad angår avlöningsbestämmelsernas utformning har såsom jag nyss nämnde 1944 års lönekommitté inkommit med utkast till ändring av statens allmänna avlöningsreglemente i anslutning till kommitténs förslag i fråga om privatläroverken. Författningsförslaget, som huvudsakligen upptager endast de smärre revideringar i författningstexten som erfordras för överförandet av ifrågavarande personalkategorier på reglementets tillämpningsområde, bör justeras och kompletteras med hänsyn till de avvikelser från kommitténs lönerегleringsförslag, som jag i det föregående förordat. Ett genomförande av kommitténs sedermera framlagda, av mig biträdda förslag att inordna rektorn och ämnesläraren vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala under statens allmänna avlöningsreglemente påkallar ytterligare ändringar och kompletteringar i nämnda reglemente. Ändringar och tillägg föranledas också av förslaget till lönerегlering för vissa rektorer. Sistnämnda lönerегlering torde också, såsom jag förut angivit, böra föranleda vissa ändringar i läroverksstadgan och stadgorna för de högre kommunala skolorna.

Vissa av de av lönerегleringarna föranledda detaljspörsmålen i fråga om avlöningsbestämmelsernas utformning har jag berört i det föregående. Därutöver må framhållas följande.

Bestämmelserna om inrättande av tjänster vid de statsunderstödda privatläroverken samt fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och lanthushållningsseminariet å Rimforsa torde böra utformas på motsvarande sätt som skett i fråga om de högre kommunala skolorna. De tjänster, å vilka statens allmänna avlöningsreglemente eller övningsläroreglementet skall äga tillämpning, skola alltså inrättas av vederbörande huvudmän i enlighet med beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t. Tjänsterna skola därvid lönegradsplaceras jämlikt bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut. Såsom jag tidigare omnämnt, bör i vissa fall lönegradsplaceringen för rektorstjänst bestämmas av Kungl. Maj:t, nämligen om rektor övergångsvis kvarstår i sin befattning utan att äga för rektorstjänsten erforderlig kompetens eller om ett privatläroverk består av endast ett gymnasium eller om jämte den ordinarie rektorn finnes anställd särskild studierektor. I sistnämnda fall bör även studierektorns löneförmåner bestämmas av Kungl. Maj:t. Därutöver bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma lönegradsplaceringen för rektor vid Gävle borgarskola.

Å lärare vid de statsunderstödda privatläroverken bör tillämpas vad som är föreskrivet beträffande lönegradsplacering m. m. för vissa icke-ordinarie lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter genom bl. a. Kungl. Maj:ts brev den 30 juni 1948.

I samband med frågan om lönerегlering för rektorerna har jag något berört spørsmålet om förflyttningsskyldighet för privatläroverkens lärarpersonal. Reglerna om förflyttningsskyldigheten torde såsom jag därvid framhållit, böra utformas på motsvarande sätt som skett i 13 § B statens allmänna avlöningsreglemente i avseende å ordinarie lärare vid högre kom-

munal skola, dock att omorganisation icke i och för sig skall föranleda förflyttningsskyldighet, eftersom läraren enligt anställningsreglerna i sådant fall alltid skall kunna sägas upp. Erfordras förflyttning i och för indragning av övertalig lärartjänst eller föreligga eljest synnerliga skäl därtill, skall alltså ordinarie lärare, som icke kan sägas upp, kunna förflyttas till annan ordinarie tjänst vid statsunderstött privatläroverk eller annan läroanstalt, som avses i 3 § 1 mom. andra stycket avlöningsreglementet, eller till lärartjänst vid folkskoleväsendet.

För rektor och lärare vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt lärarpersonalen vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa böra liknande regler om förflyttningsskyldighet gälla. Ifrågavarande befattningshavare böra dock kunna förflyttas även till annan statsunderstödd läroanstalt än privatläroverk förutsatt att den tjänst, vartill de förflyttas, är inordnad under statens allmänna avlöningsreglemente eller avlöningsreglementet för övningslärare.

Bestämmelserna i 19 § 5 mom. statens allmänna avlöningsreglemente respektive 4 § 4 mom. övningslärarreglementet i fråga om sammanträffande av förmåner böra äga tillämpning även då rektor eller lärare vid någon av nu ifrågavarande privata läroanstalter uppbär i nämnda författningsrum omförmäld livränta på grund av arbete i statsunderstödd privat läroanstalts tjänst.

Lönekommittén har förutsatt, att de i 38 § statens allmänna avlöningsreglemente meddelade bestämmelserna om tjänstebostad m. m. skola gälla. För lärare vid internatläroverk skall emellertid, såsom i det föregående angivits, i tjänstgöringsskyldigheten kunna ingå arbetsuppgifter vid internatet. I fall då så sker och arbetsuppgifterna vid internatet äro av så omfattande natur, att de icke kunna anses kompenserade genom minskning av undervisningsskyldigheten, bör enligt kommitténs mening viss hänsyn kunna tagas härtill vid bestämmandet av den ersättning, som lärare förutsatts skola erlägga för tjänstebostaden. I fall åter, då arbetsuppgifter vid internatet åläggas lärare vid sidan av oavkortad tjänstgöringsskyldighet i övrigt, möter enligt kommitténs förslag icke i och för sig hinder att betrakta tilldelandet av bostad åt läraren, helt eller delvis, såsom gottgörelse för fullgörande av arbetsuppgifterna vid internatet. Statens bidrag till kostnaderna för lärarens avlöande skola dock icke påverkas härav.

Mot vad kommittén sålunda anfört har jag icke något att erinra.

Avlöningsbestämmelserna torde i övrigt i stort sett böra utformas i enlighet med vad som för närvarande gäller för de högre kommunala skolorna. Detta innebär bl. a., att sjukvårdsförmånerna vid privatläroverken, i överensstämmelse med statsutskottets förut återgivna uttalande, böra utgå enligt samma regler som vid nämnda kommunala skolor. Jämväl för fackskolan i Uppsala och lanthushållningsseminariet å Rimforsa böra dessa bestämmelser om sjukvårdsförmåner tillämpas.

Jag ämnar i ett senare sammanhang framlägga förslag till vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente. Därvid torde jag även få redo-

visa den för genomförandet av nu ifrågavarande lönereglering föranledda författningstexten i vad avser nämnda reglemente. Beträffande avlöningsreglementet för övningslärare torde bemyndigande böra utverkas för Kungl. Maj:t, att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts utfärda erforderliga tilläggs- och ändringsförfattningar.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda vissa övergångs- och tilläggsbestämmelser i anledning av löneregleringen. I detta sammanhang bör undersökas, huruvida och i vad mån de enskilda läroanstaltens vikariatskassa skall äga bestånd efter löneregleringens genomförande.

Kungl. Maj:t bör äga rätt medgiva, att befattningshavare, som genom löneregleringen åsamkats löneminskning, skall få uppbära personlig lönefyllnad till belopp motsvarande löneminskningen. Sådan lönefyllnad bör dock helt bekostas av huvudmannen. Barntillägg torde i fortsättningen icke böra utgå till innehavare av lönereglerad tjänst.

Det torde vidare ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter, som kunna finnas erforderliga i fråga om tillgodoräkning av tidigare oreglerad anställning för löneklassplacering inom vederbörande lönegrad.

Löneregleringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1951.

Vad beträffar de av löneregleringarna berörda timlärarna har jag i det föregående anført vissa synpunkter på löneställningen för timlärarna vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och lanthushållningsseminariet å Rimforsa. Vederbörliga ändringar i timlärarkungörelsen ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Timlärarna vid privatläroverken böra därvid i princip jämföras med motsvarande timlärare vid de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna.»

Pensionsreglering för privatläroverkens lärare m. fl.

Beträffande nuvarande pensionsförhållanden vid privatläroverken samt 1944 års pensionsutrednings förslag med däröver avgivna yttranden får utskottet hänvisa till s. 58—76 i propositionen.

Departementschefen.

Departementschefen har anført följande.

»I propositionen 1950: 232 angående principerna för en lönereglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken m. m. har uttalats, att frågan om pensionsreglering för ifrågavarande lärare torde få föreläggas 1951 års riksdag. I det föregående har jag framlagt förslag till åtgärder för genomförande av den av 1950 års riksdag i princip beslutade löneregleringen för de statsunderstödda privatläroverkens lärarpersonal jämte vissa förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och lanthushållningsseminariet å Rimforsa. Samtidigt med genomförandet av dessa löneregleringar torde även en pensionsreglering böra komma till stånd för omförmälda personal.

Såsom jag i det föregående anmärkt har en provisorisk pensionsreglering redan möjliggjorts för lärarpersonalen vid de statsunderstödda privatläroverken. Därvid har denna personal inordnats under SPA-reglementet. En tillämpning av detta reglemente synes mig också vara den lämpliga formen för ett definitivt ordnande av pensioneringen för nämnda befattningshavare.

Pensionsregleringen torde böra omfatta rektorer och lärare vid de förut berörda statsunderstödda privatläroverken samt vid fackskolan i Uppsala och vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa. Vid övriga i det föregående omnämnda privata läroanstalter anställda rektorer och lärare, vilka föreslagits skola erhålla endast provisorisk löneförbättring, böra däremot icke pensionsregleras i detta sammanhang. För närvarande tillhöra dessa sistnämnda befattningshavare SPA-reglementets tillämpningsområde såsom innehavare av befattningar inordnade under grupp B, d. v. s. befattningar med i allmänhet frivillig anslutning. Det torde närmast ankomma på vederbörande huvudmän att taga initiativ till en pensionsförbättring för denna personal. Pensionsregleringen bör vidare liksom löneregleringen begränsas till att avse rektorer och lärare. Övriga befattningshavare vid nu ifrågakvarande läroanstalter böra icke omfattas av pensionsregleringen.

Den provisoriska pensionsregleringen avser även lärarpersonalen vid Gävle borgarskolas mellanskola. Övrig lärarpersonal vid denna läroanstalt är också inordnad under SPA-reglementet. Statens pensionsanstalt har uttryckt viss tveksamhet, huruvida lärare eller i varje fall rektor vid läroanstalten i dess egenskap av enskild mellanskola utan vidare bör vinna anslutning till pensionsanstalten. Denna tveksamhet har föranletts av läroanstaltens speciella organisation. Förutom mellanskolan består nämligen anstalten av ytterligare två avdelningar, nämligen ett statsunderstött handelsgymnasium och en statsunderstödd handelskurs. Ledningen är gemensam för de tre avdelningarna.

Vid avlåtandet av propositionen 1949: 200 med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare anmärkte föredragande departementschefen, att en del lärare med full tjänstgöring vid nämnda läroanstalt regelmässigt ha tjänstgöringen fördelad på flera av anstaltens tre avdelningar. Enligt föredragandens mening borde befattning vid anstalten kunna förenas med pensionsrätt oberoende av huru tjänstgöringen vore fördelad. För att detta skulle kunna ske syntes det ändamålsenligast att SPA-reglementet så utformades, att det kunde tillämpas å varje lärare vid borgarskolan, som icke omfattades av den provisoriska pensionsregleringen. I anslutning till nämnda uttalande bör enligt min mening mellanskolans lärare icke uteslutas vid den definitiva regleringen. Närmare bestämmelser i detta hänseende torde få meddelas av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till att anstaltens rektor även förestår andra avdelningar inom läroanstalten än mellanskolan och att hans lönegradsplacering enligt vad jag i det föregående föreslagit bör bestämmas av Kungl. Maj:t, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare överväganden taga ställning jämväl till frågan om pensionsreglering för rektorsbefattningen och formerna härför.

Vad angår pensionsbestämmelsernas utformning anser jag, att pensionsutredningens förslag med i det föregående omförmälda justeringar och i det efterföljande angivna jämkningar i huvudsak kan godtagas. Därvid bör det av utredningen föreslagna andra alternativet komma till användning i avseende å de statsunderstödda privatläroverkens rektorer. Dessa böra nämligen enligt vad jag tidigare angivit erhålla förordnandetjänster i lönegrad Cb. Pensionsklasserna för dessa rektorer böra bestämmas till att motsvara de löneklasser, som enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente svara mot där angivna begynnelseunderlag för vederbörande lönegrader.

Rektorstjänsten vid fackskolan har av mig föreslagits erhålla lönegradsplaceringen Ca 31. För denna tjänst torde pensionsklassen böra fastställas till 1:33 i likhet med vad som i annat sammanhang föreslås för bland annat rektorstjänsterna vid folkhögskolorna. För realskolornas rektorer gäller motsvarande pensionsunderlag.

I anledning av att styrelserna för vissa skolor erinrat att vid vissa enskilda gymnasier endast finnas studierektorer bör påpekas, att sådan befattningshavare bör i pensionshänseende behandlas såsom vanlig rektor oavsett tjänstebestämmelsen, därest han såsom heltidsanställd ensam svarar för skolans verksamhet. Lönegradsplaceringen för sådan rektor bör, såsom jag i det föregående anmärkt, bestämmas av Kungl. Maj:t.

De av pensionsutredningen föreslagna bestämmelserna i anledning av lärarnas förflyttningsskyldighet ha utformats med utgångspunkt från vad 1944 års lönekommitté för privatläroverken föreslagit i fråga om anställningsform för privatläroverkens lärare. Genom 1950 års principbeslut har emellertid anställningsformen avsetts skola bli en annan. Dessutom har genom kungörelsen den 9 juni 1950 (nr 420) om ändring i SPA-reglementet införts en allmän bestämmelse, som reglerar pensionsförhållandena för det fall, att befattningshavare, som icke kan från sin befattning uppsägas, utan något sitt förvållande förflyttats till annan med pensionsrätt enligt reglementet förenad befattning. De av utredningen föreslagna bestämmelserna avseende sådana fall torde alltså numera icke vara påkallade.

Däremot torde pensionsförhållandena böra regleras för det fall, att en vid statsunderstött privatläroverk anställd lärare, som icke kan uppsägas, utan eget förvållande förflyttas till befattning med pensionsrätt enligt annat pensionsreglemente än SPA-reglementet. Såsom jag tidigare anfört bör nämligen lärare vid statsunderstödd läroanstalt, som beröres av nu förevarande löne regleringar, även kunna förflyttas till annan ordinarie tjänst, som avses i 3 § 1 mom. andra stycket statens allmänna avlöningsreglemente eller till lärartjänst vid folkskoleväsendet. Sker sådan förflyttning bör befattningshavaren icke få sina pensionsförmåner försämrade genom förflyttningen. Föreskrifter härom torde böra inflyta i SPA-reglementet.

Beträffande tjänstårsberäkningen för tid före anslutningen till SPA-reglementet kan jag icke finna skäl att, såsom skolöverstyrelsen och styrelserna för vissa skolor förordat, tillämpa andra regler än de som gälla för andra befattningshavare, som anslutas till SPA-reglementet. Att sätta privatläro-

verkens lärarpersonal i särställning torde icke böra ifrågakomma i anledning av att de enligt praxis pläгат tillerkännas en gynnsammare tillgodoräkning vid inträde i statstjänst. Jag biträder alltså pensionsutredningens förslag i detta hänseende.

I ärendet har ifrågasatts, om det icke vore lämpligare att låta pensionsåldern inträda vid utgången av juni månad i stället för vid utgången av det kalenderhalvår, under vilket föreskriven pensionsålder uppnås. Ehuru skäl kunna anföras för att pensionsåldern skall inträda vid verksamhetsårets utgång, är jag icke beredd att föreslå annan anordning än den som för närvarande tillämpas vid de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna.

Den av utredningen föreslagna pensionsregleringen torde även böra i huvudsak tillämpas på lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt lanthushållningsseminariet å Rimforsa med de tillägg, som förut angivits beträffande pensionsklass för fackskolans rektor. Å sistnämnda befattningshavare torde i övrigt böra tillämpas i huvudsak samma bestämmelser, som skola gälla för lärarna vid skolan.

Vad övningslärarna beträffar torde deras pensionsfråga böra lösas på motsvarande sätt som vid de allmänna läroverken eller de högre kommunala skolorna.

Nya utfästelser om pensionsrätt vid sidan om SPA-reglementet torde icke böra få förekomma från huvudmännens sida. Vissa övergångsbestämmelser i fråga om redan gjorda utfästelser böra dock gälla. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda av pensionsregleringen påkallade övergångsföreskrifter, bl. a. i fråga om pensionsålderns inträde för befattningshavare, som före pensionsregleringens genomförande haft rätt att avgå med pension vid tidigare tidpunkt än den som enligt de nya bestämmelserna kommer att gälla.

Frågan om omreglering av redan utgående pensioner torde böra upptagas i annat sammanhang.

Nu befintliga pensionsanordningar synas i möjligaste mån böra avvecklas. Jag har ingen erinran mot pensionsutredningens förslag i fråga om avveckling av lärarinnornas pensionsanstalt.

Riksdagens bemyndigande torde böra inhämtas för Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts göra erforderliga ändringar och tillägg i SPA-reglementet.

Pensionsregleringen bör liksom löneregleringarna träda i kraft den 1 juli 1951.»

Utskottet.

Sedan 1950 års riksdag fattat principbeslut om lönereglering för lärarpersonalen vid de statsunderstödda privatläroverken, ha i förevarande proposition framlagts de detaljförslag, som erfordras för beslutets genomförande. Därutöver upptagas i propositionen vissa frågor, som icke varit före-

mål för principbeslut, nämligen anställnings- och avlöningsförhållanden för rektorer vid privatläroverk och högre kommunala skolor samt lönereglering eller löneförbättring för befattningshavare vid vissa utbildningsanstalter på det husliga området. Slutligen framlägges i propositionen förslag till pensionsreglering för vissa befattningshavare vid privata läroanstalter.

Vad först angår rektorernas anställnings- och avlöningsförhållanden föreslås i propositionen, att rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken skola inrättas såsom särskilda tjänster med lönegradsbeteckningen Cb liksom fallet är vid statsläroverken, varvid statens allmänna avlöningsreglemente skall äga tillämpning å samtliga tjänster. Vidare avses full reciprocitet skola råda mellan de olika skolformerna i fråga om möjlighet för ordinarie lärare att inneha rektorstjänst. Kungl. Maj:ts förslag i nämnda hänseenden synes innebära en ändamålsenlig anordning och tillstyrkes av utskottet.

Enligt departementschefens mening böra några ändringar icke nu göras i gällande system för poängberäkning i och för lönegruppsplacering av rektorstjänsterna vid de olika skolorna. Beträffande antalet lönegrupper föreslås privatläroverken fördelade på 4 grupper; nuvarande indelning av de högre folkskolorna på 3 grupper och övriga högre kommunala skolor på 5 grupper skulle bibehållas. I lönehänseende skulle rektorstjänsterna tillhöra lönegrader med lön motsvarande följande löneklasser, nämligen vid privatläroverken 36—39 löneklasserna, vid de högre kommunala skolorna utom de högre folkskolorna 32—36 löneklasserna för adjunktskompetent och 30—34 löneklasserna för icke-adjunktskompetent rektor samt vid de högre folkskolorna 28—30 löneklasserna. Departementschefen ingår icke i detta sammanhang på någon prövning av löneställningen för rektorerna vid de statliga realskolorna. I motionerna I: 435 och II: 537 hemställs att riksdagen måtte besluta att full likställdhet mellan de statliga och de kommunala skolorna i fråga om lönegradsplacering och poängberäkning skall genomföras, därvid det för realskolorna gällande systemet bör konsekvent tillämpas. Vidare hemställs i motionerna I: 438 och II: 538, att de högre folkskolornas rektorer skola placeras efter ett system, som överensstämmer med de principer som tillämpas för övriga rektorer inom det högre skolväsendet.

Utskottet vill beträffande frågan om rektorernas löneställning framhålla, att denna fråga omspannar en betydande del av den statliga löneplanen nr 1. Enligt Kungl. Maj:ts förslag kommer sålunda rektorstjänst vid i propositionen avsedda skolformer att avlönas lägst enligt 28 och högst enligt 39 löneklassen. Vidare är att märka, att rektorernas löneställning står i viss relation till löneställningen för lärarpersonalen, något som bl. a. tagit sig uttryck i förslaget om differentiering av vissa rektorlöner alltefter vederbörandes kompetens som lärare. Enligt vad som framgår av propositionen nr 114 angående lönerevision för vissa chefstjänstemän m. m. avses 1949 års tjänsteförteckningskommitté skola pröva löneställningen för

rektorerna vid det statliga undervisningsväsendet. Under hänvisning härtill har utskottet i sitt utlåtande nr 128 denna dag avstyrkt vissa motionsvis framställda yrkanden om förhöjd löneställning för de statliga rektorerna. Utskottet finner sig böra intaga enahanda ståndpunkt beträffande löneställningen för de rektorer, om vilka i nu förevarande utlåtande är fråga. Ehuru utskottet behjärtar de synpunkter, som i motionerna I: 438 och II: 538 anförts beträffande de högre folkskolornas rektorlön, anser utskottet sålunda lämpligast att avsteg icke nu göres från Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag i avvaktan på att översyn sker av rektorlönerna inom hela undervisningsväsendet i ett sammanhang och med beaktande av olika inverkande omständigheter. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionerna I: 435 och II: 537 samt I: 438 och II: 538.

Vad departementschefen i övrigt anført och föreslagit i fråga om rektorernas anställnings- och avlöningsförhållanden har icke givit utskottet anledning till erinran.

I fråga om fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala föreslås i propositionen lönereglering enligt statliga grunder, varvid rektor skulle placeras i Ca 31, en ämneslärare i Ca 26, fem facklärare i Ca 25 och övriga i Ca 23 samt e. o. facklärare i Ce 23 eller Ce 21. För facklärare i Ca 25 och Ce 23 skulle gälla en undervisningsskyldighet av 27 veckotimmar och för övriga facklärare 30 veckotimmar. I motionerna I: 442 och II: 534 yrkas, att antalet tjänster i Ca 25 bestämes till tio samt att undervisningsskyldigheten för lärarpersonalen i intet fall sättes högre än 27 veckotimmar. Utskottet har vid sin granskning av Kungl. Maj:ts förslag i denna del icke funnit tillräckliga skäl att förorda någon avvikelse från detsamma. Då förslaget till lönereglering vid fackskolan ej heller i övrigt givit utskottet anledning till erinran, tillstyrker utskottet detsamma och avstyrker de nämnda motionerna, såvitt de avse propositionen nr 112.

Beträffande lant h u s h å l l n i n g s s e m i n a r i e t å R i m f o r s a föreslås i propositionen — i avvaktan på eventuell omorganisation — inrättande av ordinarie lärartjänster i Ca 22 och e. o. lärartjänster i Ce 20; föreståndarinnan skulle utöver lön å ordinarie lärartjänst erhålla arvode med av Kungl. Maj:t bestämt belopp. I motionerna I: 437 och II: 536 yrkas, att föreståndarinnan vid seminariet placeras i Ca 30, fem lärarinnor i Ca 25 och övriga lärarinnor i Ce 23. Utskottet, som icke kan tillstyrka nämnda yrkande i dess helhet, har likväl funnit tillräckliga skäl icke föreligga för en placering av Rimforsaseminariets lärarinnor en lönegrad lägre än den för flertalet lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi föreslagna och av utskottet tillstyrkta, d. v. s. Ca 23 resp. Ce 21. Under erinran att de vid Rimforsaseminariet utbildade lant h u s h å l l s l ä r a r i n n o r n a ha samma kompetens som de lärarinnor i huslig ekonomi med lant h u s h å l l n i n g som utexamineras från fackskolan, föreslår utskottet därför, att Rimforsaseminariets lärarinnor hänföras till lönegraderna Ca 23 resp. Ce 21. Skulle framdeles seminariet komma att omorganiseras, torde omprövning av lönegradsplaceringen kunna ske med utgångspunkt från då föreliggande förhållan-

den. I övrigt tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag under detta avsnitt.

Vad i fråga om övriga handarbets- och skolköksseminarier föreslagits, innebärande ett minimilönesystem enligt vissa löneklasser i löneplan 1 ävensom reglering av undervisningsskyldigheten, finner sig utskottet böra tillstyrka. Ehuru vissa skäl tala för bifall till den i motionerna I: 436 och II: 535 förordade löneställningen, anser sig utskottet — med beaktande av att det här gäller bestämmande av en minimilön — sålunda ej böra förorda någon avvikelse från Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Till vad departementschefen anfört i fråga om avlöningsbestämmelsernas utformning m. m. får utskottet uttala sin anslutning. I anledning av det i motionerna I: 386 och II: 505 gjorda yrkandet får utskottet framhålla, att utskottet icke anser påkallat att riksdagen i detta sammanhang skulle göra något uttalande i fråga om förutsättningarna för personlig lönefyllnad eller tillgodoräkning av tjänstetid i löneklasshänseende i samband med befattningshavares övergång till den nya löne regleringen. Prövningen av hithörande spörsmål bör ankomma på Kungl. Maj:t.

Förslaget till pensionsreglering föranleder allenast ett förtydligande uttalande från utskottets sida. Enligt vad som anföres i propositionen skulle pensionsklasserna för privatläroverkens rektorer bestämmas till att motsvara de löneklasser som enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente svara mot där angivna begynnelseunderlag för vederbörande lönegrader (d. v. s. Cb-lönegrader). Vad sålunda anförts bör enligt vad utskottet inhämtat tilläggas den innebörden, att för rektorer vid högre enskilda läroverk böra gälla samma pensionsunderlag som för rektorer vid högre allmänna läroverk och för rektorer vid enskilda mellanskolor (flickskolor) samma pensionsunderlag som för rektorer vid kommunala mellanskolor (flickskolor).

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

I. att motionerna I: 435 och II: 537 icke må av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 438 och II: 538 icke må av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 442 och II: 534, såvitt nu är i fråga, icke må av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 436 och II: 535 icke må av riksdagen bifallas;

V. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 437 och II: 536,

A. med beaktande av vad utskottet anfört godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 9 mars 1951 förordade förslagen till

1) omreglering av anställnings- och löneförhållandena för rektorerna vid de högre kommunala skolorna m. m.,

2) löne- och pensionsreglering för rektorer och lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter,

3) löneförbättring för lärarpersonalen vid vissa statsunderstödda privata handarbets- och skolköksseminarier;

B. i anslutning härtill bemyndiga Kungl. Maj:t att i hudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet anförts utfärda bestämmelser om ändring i avlöningsreglementet för övningslärare och reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare;

C. bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna visa sig erforderliga för genomförandet av nämnda förslag;

VI. att motionerna I: 386 och II: 505 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 maj 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Gränebo, Iwar Anderson, Mannerskantz, Leander, Heiding, Gillström, fröken Andersson, herrar Sundelin, Näsström, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Einar Persson, Edvin Thun och Söderquist; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Svensson i Grönvik, Andersson i Malmö, Lindholm, Bergstrand, Pettersson i Dahl, Kollberg, Petterson i Degerfors, fröken Elmén, herrar Birke, Svensson i Alingsås, Nihlfors och Gustafsson i Stockholm.

Reservation

av fröken Andersson, herrar Sundelin, Söderquist, Bergstrand, Kollberg, fröken Elmér och herr Nihlfors, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka i motionerna I: 442 och I: 534, såvitt nu är i fråga, framfört förslag om att vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala undervisningsskyldigheten för lärarpersonalen i intet fall bestämmes till mer än 27 veckotimmar och att därför utskottets hemställan under III. bort hava följande lydelse:

»III. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 442 och II: 534, såvitt nu är i fråga, besluta, att högsta undervisningsskyldigheten för lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala skall utgöra 27 veckotimmar;»